

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA ÖZEL OKULLARIN YAPISI VE İŞLEYİŞİ

*Prof.Dr.Adnan KULAKSIZOĞLU**

*Arş. Gör. Murat ÇAKAR***

*Arş. Gör. Bülent DİLMAÇ****

Özet

Bu çalışmada, Türkiye'deki Özel öğretim Kurumlarının tarihi gelişimi başlığı altında Türkiye 'de bulunan özel öğretim kurumlarından söz edilmektedir.

İkinci başlık altında ise özel okullarının eğitim sistemindeki yeri tartışılmış ve eğitim süreci içerisinde Yüksek Öğretim sınavında göstermiş oldukları başarısından söz edilmiştir.

Ayrıca Özel Öğretim Kurumlarının Yapısı ve işleyişi başlığı altında ise, özel öğretim kurumların açılması, özel okullara öğrenci kabulü, özel okullardaki idari yapı, özel okullardaki ders programları, öğrenci ücretlerinin belirlenmesi ve özel okullarda yabancı dil eğitimi üzerinde durulmuştur.

Son olarak da gelişmiş bazı ülkelerdeki özel okulların eğitimdeki yerine değinilmiştir.

* M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Blm. Öğretim Üyesi

** M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Blm. Arş. Gör.

*** M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Blm. Arş. Gör.

A. TÜRKİYE'DEKİ ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI

Türkiye'de Özel öğretim Kurumlarının Tarihi:

1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde okullar iki kısma bölünmüş, birincisi, idaresi devlete ait olan Mekatib-i Umumive. ikincisi ise Mekatibi Hususiye (Özel Okullar) adını almıştır. Nizamnamenin 129 ve 130'uncu maddesinde özek okul açılmasıyla ilgili 'usuller düzenlenmiştir. Devlet bu okullar üzerinde gözetim hakkına sahiptir, kurucuları kişi veya gruplar (cemaatler) olabilir.

1876 Kanun- Esasının 15. maddesindeki "Emr-i tedris serbesttir. Muayyen olan kanuna tebabiyet şartıyla her Osmanlı umumi ve hususi tediye mezundur" ve "Bil cümle mektepler devletin taht-ı nezaretindedir." ifadeleriyle özel öğretim Anayasa da yerini almıştır.

Cumhuriyet dönemindeki Anayasanın 42. maddesindeki "Özel ilk ve orta dereceli okulların bağı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir" ifadesi özel öğretimle ilgilidir, (Özel Okullar; 1996:1).

Cumhuriyetin ilanından sonra, Atatürk 1925 yılındaki T.B.M.M. açılış konuşmasında özel okul açılmasını teşvik eden tavsiyelerde bulunmuş, bunun üzerine kurulan Türk Eğitim Derneği (T.E.D) Ankara, Kayseri ve Zonguldak da özel okullar açmıştır, (Özel Okullar, 1996:1). 1980 yılından itibaren özel okul açma hızlanmıştır. 1986 yılında 65 özel ve yabancı lise bulunmaktaydı, (Demirel;1987:29).

08.06.1965 günü 625 sayı ile çıkan Özel Öğretim Kanunu ve bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 2843, 3035 ve 3236 sayılı kanunla ve bunlara dayalı yönetmelik hükümlerine göre işletilen özel öğretim kurumlarını dörde ayırabiliriz,(Bkz:625 sayılı Özel Öğretim Kanunu).

Özel Öğretim Kurumları türlerine göre aşağıdaki gibi ayrılabilir.

I- Özel Okullar:

- 1- Türk uyruklu kişilerce veya dernek, vakıf, şirket gibi kurumlarca açılan okullar.
- 2- Yabancılar tarafından açılan okullar.
- 3- Azınlık okulları,
- 4- Yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin gidebileceği Milletlerarası Özel Öğretim Kurumları.

a. Özel Türk Okulları:

Türk Uyruklu kişilerce veya dernek, vakıf, şirket gibi kurumlarca açılan okullar. Bu okullar anaokulu, ilköğretim okulu, genel lise, fen liseleri, endüstri meslek lisesi gibi okul türlerine ayrılır.

b. Yabancılar Tarafından Açılan Özel Okullar:

Osmanlı İmparatorluğu döneminde yabancılar verilen imtiyazlar 24 Temmuz 1923'de kaldırılmış, ancak yabancıların okul açmalarına verilen izin devam etmiştir.

Ülkemizdeki yabancı okullar Milli Eğitim Bakanlığının onaylayacağı program ve yönetmeliklere göre eğitim -öğretime devam ederler.

Bu okullarda birer Türk Müdür Yardımcısı vardır ve okulun müdürü ile birlikte imza yetkisine sahiptir. Türk Müdür Yardımcısı ile Türkçe ve Kültür dersleri öğretmenleri bakanlıkça atanmaktadır.

Diğer derslerin öğretmenleri okul müdürü ve valiliklerin teklifi üzerine bakanlıkça atanmaktadır,(Koçer, 1975:109, 112). Lozan Antlaşmasında İngiltere, Fransa ve İtalya'ya ait yabancı okullar da tanınmıştır. Öteki ülkelere (Amerika, Almanya ve Avusturya) ait okulların varlığı da bir fiili durum olarak kabul edilmiştir, (Akyüz, 1982:32).

c. Azınlık Okulları:

Azınlık Okulları 24 Temmuz 1924 tarihli Lozan barış antlaşmasına göre ülkemizde yaşayan Rum, Ermeni, Yahudiler kendi okullarını açabilirler. Azınlıklar tarafından kurulan dernekler vasıtası ile her türlü eğitim kurumu açabilecek ve okulların masrafları ilgili cemaatler tarafından karşılanacaktır.

Azınlık okullarında, her azınlık kendi dili ile eğitim yapabilmektedir ancak Türkçe de zorunlu olarak okutulmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti 1924'ten sonra Azınlık okullarında dini propagandayı yasaklamış ve bu okulları denetim altına almıştır. 1965'de çıkarılan 625 sayılı Özel Öğretim Kanunu azınlık okullarının yeni okul açmaları ve yeni okul yapmalarını yasaklamaktadır. Azınlık okullarının ders programları dengi Türk okullarıyla aynıdır. Öğretmenlerin tayini ve ders kitaplarının basımı Milli Eğitim Bakanlığının iznine bağlıdır.

Azınlık okulları diğer özel okulların uymakla yükümlü oldukları yasaya uyarlar. Bu okullardaki Türkçe dersi ve Türkçe kültür dersleri Türk öğretmenleri tarafından okutulmaktadır.

Azınlık okulları, azınlıklar tarafından kurulmuş sivil toplum örgütlerine bağlıdır. Okulların kendileri tarafından hazırladıktan program ve yönetmelikler Milli Eğitim Bakanlığınca tasdik edildikten sonra uygulamaya geçilebilir.

Okulların hazırladığı programlar resmi okullarla uyuşmakta ise resmi ilköğretim ve ortaöğretim okullarına denklikleri kabul edilir.(Koçer, 1975:109).

Azınlıklar okullarında çalışacak öğretmenler 6581 sayılı Kanun ve Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 40. Maddesi uyarınca resmi okullarda görev yapan öğretmenler arasından seçilmektedir.

Azınlık okullarında da müdürle aynı yetkilere sahip bir Türk müdür yardımcısı görev yapmaktadır. Rum okullarında Yunanistan'dan gelen öğretmenlere de görev verilmekte, Türk öğretmenler de Batı Trakya'daki Türk okullarında görev almaktadır.

Azınlıklar için kurulmuş okullara sadece o azınlıktan olanların çocukları okuyabilir.

Bir özel okulda okuyan yabancı uyruklu öğrenci sayısı okuldaki toplam mevcudun %20'sinden fazla olamaz. (Özel Okullar, 1996:9).

d. Milletlerarası Özel Öğretim Kurumları:

Ülkemizdeki yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebileceği okullardır. Yabancı uyruklu kişi ve kurumlarca açılan veya bunların Türk vatandaşları ile kurduğu ortaklıklar yolu ile açılan öğretim kurumlarıdır.

Tablo 9'da görüldüğü gibi 1997-1998 öğretim yılında 2 uluslararası eğitim kurumunda 350'si kız toplam 642 öğrencisi vardı ve kurumun okullarında 68 öğretmen görev yapıyordu.

B. ÖZEL OKULLARIN EĞİTİMDEKİ YERİ

Özel öğretimin gelişmesi üç temel nedene bağlanabilir, (Bolay, 1996:205).

- 1- Kamu(Resmi) okulların artan öğrenci kapasitesini karşılayamaması.
- 2- Kamu (Resmi) okullarının giderek nitelik bakımından yetersiz olması.
- 3- Velilerin çocuklarına daha iyi bir eğitim verme arzusu.

Özel öğretimin gelişmesi ve yoğunlaşması ile kamu kesiminin üzerine binen yük hafifleyecektir. Böylelikle Özel Öğretim Kurumları eğitimi organize eden program geliştiren ve eğitim yönetimi, denetimi, öğretmen yetiştirme ve ölçme değerlendirme konularında temel politikalar koyan bir konuda olacaktır, (Bolay,1996:205).

1980'lerden itibaren özel okulların artması için çalışmalar başlamış ancak özel okullardaki gelişme 1985 yılından itibaren hızlanmıştır. Bunun sebebi de bu tarihten sonra çıkarılan yasaların ve bu yasalara dayalı olarak hazırlanan yönetmeliklerin ve uygulanan teşviklerin özel eğitim kurumları açmayı kolaylaştırmış olmasıdır,(Özkaya, 1993:19).

1984-1985 öğretim yılı itibari ile özel okullarda okuyan öğrencilerin bütün öğrencilere oranı %0.56 olarak bulunmuştur.

Okulöncesi eğitimde özel okullara devam oranı % 4,1 ilkokul da paralı okullara devam oranı H 0,2 ortaokulda bu oran %1,1 lisede ise % 1 idi. 1993-1994 yılında ise paralı okullara devam eden öğrenciler ana okulunda % 4,6 ilkokulda % 0.7 ortaokulda %2.4 lise de

ise gene % 2,4 dır.

Toplam içinde 1993-1994 öğretim yılında özel okullara devam oranı %1,4 dır. Bununla beraber 1984-1985 yılına göre 1992-1993 öğretim yılında anaokullarında % 169 ilkokullarda "h 465 liselerde % 335 oranında artış olmuştur.

Türkiye'de 1996-1997 öğretim yılında 1264 özel okul bulunmaktaydı ve bu okullarda 200,000 civarında öğrenci okumaktaydı.

Özel mesleki okullar 1996-1997 öğretim yılında 192'dir ve bu okullarda 2.660 öğrenci okumaktaydı. 1997 - 1998 öğretim yılındaki özel mesleki okul sayısı 23, bunlarda okuyan öğrenci sayısı 2.965'dir.

Özel Liselerin Yüksek Öğretimdeki Başarısı:

Üniversite giriş sınavı her yıl yapılan ve oldukça titiz ve ciddi çalışmaların sonucunda hazırlanan bir sınavdır. ÖSYM tarafından yapılan yayınlar hangi okul mezunlarının bu sınavda daha başarılı olduğunu göstermektedir.

1988 yılında ki üniversite giriş sınavına giren öğrencilerin geldikleri 2.684 lise içinde en yüksek başarıyı gösteren yüz lisenin 32'sinin özel, 3'nün azınlık lisesi olması dikkate değer bir sonuçtur.

1991 yılında birinci ve ikinci basamak sınavı ile başvuran ve yerleşen aday sayısı oranı % 22.8 iken özel okullarda okuyan öğrencilerin üniversiteye yerleşme oranı % 47'dir.

1992 öğretim yılında 977.550 başvuran öğrenci yanında 260.268'i kazanabilmiştir. Genel olarak kazanma oranı % 26.6 iken özel okullardan başvuran 19.689 öğrencinin % 51'i bir yüksek öğretim programına yerleşmiştir.

1991 ve 1992 yılı örneklerinde görüldüğü gibi özel öğretim kurumlarından mezun olanların oranı genel ortalamanın çok üzerindedir.

Orta öğretim Kurumlarına Göre 1995 ÖYS Sonuçları :

1995 yılında 4.125 genel lise ve meslek lisesinden ÖSS ye giren 453.530 adayın % 66'sı sınavı kazanmıştır. Genel lise mezunlarının % 74'ü ÖSS yi kazanırken meslek lisesi mezunlarının ÖSS yi kazanma oranı % 49'dur. Özel lise mezunlarının ÖSS yi kazanma oranı ise % 97'dir.

1995 yılında ÖYS ye giren adayların kazanma oranı % 15'dir. Genel lise çıkışlı adayların % 18'i ÖYS kazanırken meslek lisesi çıkışlıların ancak % 7'si kazanabilmiştir. Özel lise çıkışlıların ÖYS'yi kazanma oranı ise % 52'dir.

1995 yılı ÖSS sınavı genel lise sayısal soruların başarı ortalaması 13.29 iken bu ortalama özel liselerde 23.96 yabancı dille eğitim yapan özel liselerde 30.62 özel fen liselerinde 60.11'dir. Sözel soruların ortalaması genel devlet liseleri için 40.04 iken özel liselerde 49.59 yabancı dille öğretim yapan özel lisede 59.75 ve özel fen liselerinde 52.76'dır.

Lise ve meslek lisesinden sınava girenlerin kazanma oranları farklıdır. Liseli adayların % 48'i başarılı olabilmıştır. Buna karşılık özel okullardan sınava giren adayların % 96 sı ÖSS yi kazanmıştır.

1996 yılında 309.005 adayın girdiği öğrenci yerleştirme sınavında (ÖYS) adayların % 14'ü ÖYS puanı ile bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilebilmiştir.

Bu sınavda da lise ve meslek lisesinden mezun olanların yerleştirilme oranları farklıdır. ÖYS sınavına giren lise mezunlarından % 17 si başarılı olurken meslek lisesi mezunlarından ancak % 6'sı başarılı olabilmıştır.

Aynı yıl özel okul mezunlarının ÖYS'yi kazanma oranı 1995 sınav döneminde olduğu gibi % 52 olmuştur.

Görüldüğü gibi özel liselerden mezun olanlar hem ÖSS'de hem de ÖYS'de resmi ve meslek lisesi mezunlarının çok üstünde başarılı olmuşlardır.

C. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARININ YAPISI VE İŞLERLİĞİ

a. Özel Öğretim Kurumlarının Açılması:

Özel öğretim kurumlarının açılması için Milli Eğitim Bakanlığında kurumun eğitime ve öğretime başlama izni alınması gereklidir, özel öğretim kurumlarının "gözetim ve denetimi" devlet adına Milli Eğitim Bakanlığı, Bakan

adına da özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne yürütülmektedir.

Özel okullar hakkında 11 Temmuz 1984 tarihli ve 3035 sayılı Kanuna göre getirilen hükümlerde özel okulların sadece kazanç sağlayan kurumlar olarak kurulamayacağı belirtilmiştir.

b. Özel Okullara öğrencinin Kabul Edilmesi:

Öze) okullara öğrenci kabul edilmesi denge resmi okullar mevzuatına göre yapılmaktadır. Özel ilkokulların birinci sınıfına alınacak öğrenciler aday kayıt sistemine göre belirlenmektedir.

Başvurular, o sınıfın kontenjanını aşarsa, noter huzurunda kura çekilerek kesin öğrenci kaydı yapılmaktadır. İlkokul birinci sınıflarına öğrenci alırken sınav olmamaktadır,(Özel Okullar, 1996:9).

Ara sınıflara Milli Eğitim Bakanlığı'nın nakil yönetmeliğine uygun olarak diğer okul ve yabancı okullardan yatay geçişle öğrenci alınabilmektedir.

c. Özel Öğretim Kurumlarında İdari Yapı:

Özel öğretim kurumlarında çalışacak idareci ve öğretmenleri; resmi kurumlardaki idareci ve öğretmenlerle aynı nitelik ve şartlara sahip olması gerekmektedir.

Çeşitli mesleki kurslarında çalışacak öğretmen ve idarecilerden hangi niteliklerin aranacağı özel yönetmeliklerce tespit edilmiştir,(özel Okullar. 1996:7).

Özel okullarda, devlet okullarında olmayan farklı bir yapılaşma vardır. Özel okullarda yönetim kurulu başkanı, kurucu genel müdür, genel müdür yardımcısı, akademik kurul, mali işler müdürü, halkla ilişkiler birimi, zümre başkanlıkları, eğitim müşavirleri, AR-GE birimleri gibi birimler ve bunlardan sorumlu bireyler bulunmaktadır,(Akdoğan, 1995:146).

Zümre başkanları aynı dersi okutan öğretmenlerin oluşturduğu zümrenin başkanlığını yürütür. Zümre tarafından okutulmakta olan dersin kurumda aynı plan ve program içinde okutulmasında, ölçme ve değerlendirmede ortaklık sağlanmasında yardımcı eder.

Her özel okul kendi kurum yönetmeliğini hazırlar. Bakanlık onayına sunar ve kabul edildikten sonra okul yönetiminin yapısı ona göre belirlenir, (Özel Okullar, 1996:8),.

d. Özel Okullarda Ders Programları:

Özel okullarda yabancı dil dersleri dışındaki müfredat programı diğer okullardaki Türkçe okutulan müfredat programının aynısıdır. Anadolu Liseleri için hazırlanan İngilizce programı yabancı dille eğitim yapan bütün özel liseler için de geçerli olduğu bildirilmektedir, (Demirel, 1987:33).

Azınlık okullarında o azınlığa ait dil ve din dersleri ilave olarak okutulabilir. Bu uygulama yalnızca milletlerarası Özel Öğretim Kurumları'nda farklıdır.

Bu kurumlardaki müfredat programları, Türk Devletinin menfaat ve güvenliğine aykırı olmamak şartı ile kurum idaresince hazırlanır ve Bakanlık onayına sunulur,(Özel Okullar, 1996:15).

e. Öğrenci Ücretlerinin Belirlenmesi:

Özel öğretim kurumlarının ücretleri her sene mayıs ayında tespit ve ilan olunur. Kurumların ücret tespitinde Milli Eğitim Bakanlığının doğrudan müdahalesi yoktur.

Hazırlık sınıfı veya birinci sınıf ücretleri her yıl yeniden ilgili kurumlarca saptanır. Ara sınıflarda okuyan öğrenciler ise, bir yıl önce öğrencinin ödediği temel alınarak, Devlet İstatistik Enstitüsünün son yıllık toptan eşya endeksine %10 eklemek yolu ile bulunacak miktarı aşmamak şartı ile fiyat tespiti yapabilmektedirler.

Öğrenim kurumları gerek gördüklerinde öğrenci ücretlerinde öğretim-yılı başında indirim yapabilirler. Özel okul işletmecilerine göre öğrenci ücretleri üzerinde üç önemli" değişken etkili olmaktadır. Bunlar enflasyon alanındaki artış, %10 oranında ücretsiz okuyan öğrenciler ve eğitimde niteliği yükseltme kaygısıdır,(Uluğ, 1989:22).

İlgili yönetmelik özel okul sahiplerinin fiyatlarını istedikleri gibi tespit etmelerine imkan vermektedir. Yapılacak artışın denetlenmesi uygulama açısından kolay değildir.

Özel okullardaki aşırı ücret artışlarından varlıklı aileler daha az etkilenecekler, orta halli aileler çocuklarını özel okullarda okutmakta zorlanacaklardır. Böylelikle özel okullarda okumak bir grup zengininin ayrıcalığı olarak kalmaktadırlar. Bu eğitimde fırsat eşitsizliğinin artmasına sebep olacaktır,(Uluğ, 1989:22).

Öte yandan özel okulların fazlalığı talebin azalmasına neden olmakta ve özel okul kontenjanları doldurulamamaktadır.

f. Özel Okullarda Yabancı Dil Eğitimi:

Özel okulların %81'inde İngilizce, %10'unda Almanca, %8'inde Fransızca ve %1'inde İtalyanca eğitim yapılmaktadır.

Özel Okulların hazırlık sınıflarında haftada 25 saat yabancı dil dersi vardır. Bu yılda toplam 800 saate varmaktadır, (Demirel, 1987: 30).

Normal (Resmi) ilköğretim okullarının altıncı, yedinci ve sekizinci sınıfları ile lise birinci sınıflarda haftada dört saat olmak üzere yabancı dil dersi okutulmaktadır. Her öğretim yılı 32 hafta olarak düşünülürse, bu sürede öğrenciler toplam 512 saat yabancı dil dersi görmekte-dirler.

Özel ilköğretim okullarında ve özel liselerde okutulan yabancı dil ders saati normal resmi) okullarda okutulandan daha fazladır, ayrıca hazırlık sınıfında 800 saate varan yabancı dil eğitimi almışlardır, hem de bazı dersleri yabancı dille görmekte-dirler. Böylelikle normal okullarda okuyanlardan daha çok yabancı dil bilgisine sahiptirler.

D. GELİŞMİŞ BAZI ÜLKELERDE ÖZEL OKULLARIN EĞİTİMDEKİ YERİ

a. A.B.D'nin Eğitim Sisteminde Özel Okulların Yeri:

A.B.D'de zorunlu eğitim eyaletlere göre 6 veya 7 yaşında başlar 16 yaşına kadar devam eder. İlk ve ortaöğretim sonuna kadar öğrenci 12 yıl okula gider. Devlet okullarında ücretsiz ve karma eğitim yapılır.

İlkokullar da eyaletlere göre farklılıklar gösterir. İlkokulda 6 yıl eğitim alan öğrenci lisede 6 yıl daha eğitim alır. İlkokullardan ortaokula geçip 3 yıl daha okuyan, lisede 3 yıl okur. Ortaokulda 2 yıl okuyan lisede 4 yıl daha eğitim alır. Böylelikle liseye kadar olan eğitim 12 yılda tamamlanır. Lisede okullaşma oranı %94, ilkokulda ve ortaokulda %99'dur, (Demirel, 1996:65).

A.B.D'de özel okulların kaynaklarının %26'sı devlet tarafından karşılanmaktadır, (Bolay, 1996:271).

A.B.D.'deki özel ortaöğretim kurumlarının toplam ortaöğretim kurumları arasındaki payı %20.2 'dir. Özel okullarda okuyan öğrencilerin toplam öğrenci içindeki oranı A.B.D. ilköğretim okullarında %12 ve genel lisede %10 'dur. Özel okullarda çalışan öğretmenlerin toplam öğretmenler arasındaki oranı ise ilkokul öğretmenleri için %19, ortaokul öğretmenleri için ise %9 'dur, (Özkaya, 1991:107).

A.B.D.'de özel Yükseköğretim: Özel Yükseköğretim kurumlarının oranı özel ortaöğretim kurumlarından daha fazladır. A.B.D. 'deki özel yükseköğretim kurumları %26 oranındadır.

A.B.D. 'deki özel üniversiteler daha çok araştırma üniversiteleri olarak gelişmişlerdir. Üniversiteler için yapılan bir sıralamada, A.B.D. 'deki ilk 25 üniversiteden 21 'inin özel üniversite olduğu görülmüştür, (Gürüz , 1994:120).

A.B.D. 'deki devlet üniversiteleri ile özel üniversitelerin gelir kaynakları karşılaştırıldığında devlet üniversitelerine kamu kaynaklarının daha çok aktarıldığı görülmektedir. Doğal olarak öğrenim ücretlerinin kurum geliri içindeki payı özel üniversitelerde, devlet üniversitelerinden daha fazladır.

b. Japonya'daki Eğitim Sisteminde Özel Okulların Yeri:

Japonya'da 1600-1868 yılları arasındaki Edo döneminde devlet okulları yanında özel okullar da açılmaya başlanmıştır.

Japonya'daki eğitim kurumları ulusal, yerel ve özel okullar olmak üzere üç gruba ayrılabilir. Ulusal ve yerel okullar resmi okullar olarak kabul edilmektedir. Bunların dışında kalan kişiler tarafından veya vakıflar tarafından kurulan okullar özel okul olarak kabul edilmektedir, (Ankan, 1996:20)

c. İngiltere'deki Eğitim Sisteminde Özel Okulların Yeri:

İngiltere'de zorunlu eğitim parasızdır. 15 yaşına kadar devam eden zorunlu eğitim dokuz yıl sürmektedir.

İngiltere'de Okullar: İlkokul 1. devre okulları 5-7 yaş arasındaki çocuklar için, 2 yıllık okullardır.

İlkokul 2. devre okulları 7-11 yaşları arasındaki çocuklar için olup süresi 4 yıllık okullardır, (Demirel, 1996 : 55)

Ortaokullar 11-15 yaşları arasında olup 3 yıl sürmektedir. İlk ve Ortaokul seviyelerinde sınıfta kalmak yoktur.

İngiltere'de okullar kamu okulları ve bağımsız okullar olarak ikiye ayrılabilirler. Bağımsız okullar özel okullardır ve çoğunlukla 13-18 yaşlarındaki öğrencilerin okuduğu okullardır. Devletin parasal desteğine dayanmazlar, okulların kurmuş olduğu vakıflar veya hayır kurumları tarafından desteklenirler. Özel okulların bir kısmı kiliseler tarafından kurulmuştur. Bir kısmı da ticari

kaynaklıdır. Bir kısım özel okullar da oldukça köklü tarihi bir geçmişe sahiptirler. Birçok özel okul 20.yüzyılın başlarında yalnızca erkeklere veya kızlara eğitim vermek için kurulmuştur ve varlığını halen devam ettirmektedir.

d. Fransa'nın Eğitim Sisteminde Özel Okulların Yeri:

Fransa'da zorunlu eğitim süresi dokuz yıldır. Her Fransız 16 yaşına kadar eğitim almak zorundadır. Fransa'da zorunlu eğitim parasızdır. Fransız eğitim sistemi merkezi olarak yönetilmektedir. 1982 den bu yana eğitimde bölgeselleşmeye gidilmiştir. Eğitim planlaması ve finansmanı bölgeler tarafından yapılmaktadır, (Demirel, 1996 : 33)

Fransa'da zorunlu eğitim 6-16 yaşları arasındaki çocuk ve gençlere uygulanmakla birlikte çocukların % 90'dan çoğu 4 yaşında okul öncesi eğitime başlarlar.

Fransa eğitim sisteminde özel okul açmak için istenen şartlar en aza indirilmiş ve bürokratik engeller azaltılmıştır. Herkes istediği okul tipini seçme hakkına sahip olduğu gibi herkesin özel okul açma hakkı da vardır. Fransız kanunlarına ve anayasaya saygılı herkesin bina emniyetini sağladıktan ve uygun niteliklere haiz bir okul yöneticisi seçtikten sonra özel okul açması mümkündür.

Özel kişi ve kurumlarca okul açılabilmesi gibi, öteden beri kilise tarafından kurulan ve işletilen okullar da vardır. Devlet uzun süre kilise tarafından işletilen okullara mali destek sağlamamıştır. Daha sonra çıkartılan özel okul kanunu ile devletin kilise okullarına da mali destek sağlamasını mümkün kılmıştır.

e. Almanya'daki Eğitim Sisteminde Özel Okulların Yeri:

Özel öğretim kurumlarının dağılımı Almanya'da eyaletten eyalete değişmektedir. Bonn'da toplam okulöncesi, ilk, orta ve liselerin % 5.92'si, Frankfurt'ta % 32.81'i ve Karlsruhe'de % 25.14'ü özeldir. Öğrencilerin Bonn'da % 8.49'u, Frankfurt'ta % 16.77'si, ve Karlsruhe'de % 11.06'st özel okullarda okumaktadır.

Özel okullarda çalışan öğretmenlerin oranlarına bakıldığında, Bonn'daki öğretmenlerin % 5.71'i Frankfurt'taki öğretmenlerin % 11.72 si, ve Karlsruhe'deki öğretmenlerin % 8.01'i özel okullarda çalışmaktadır.

f. Hollanda'daki özel Okulların Eğitimdeki Yeri:

Hollanda'da özel öğretim kurumlarına hükümet tarafından ödeme yapılmaz. Bu okullar devletten K.D.V. muafiyeti kazanırlar. Hollanda'da özel öğretim daha çok mesleki eğitim alanında açılan kurslarda görülmektedir.

Özel öğretim kurumları öğrencinin ve işverenlerin taleplerine uygun ders programları geliştirerek nitelikli eleman yetiştirmeye öncülük ettiler, (Türkiye'de ve Dünyada Özel Öğretim Kurumları, 1993:42)

Hollanda'da üç tür özel öğretim kurumları bulunmaktadır.

a- Devlet okullarında verilmeyen mesleki eğitim kurslarını veren özel öğretim kurumları,

b- Mektupla öğretim kurumları,

c- Şirketler tarafından kendi elemanları için açılan kurslar.

Bu kurslar herhangi bir izne tabi olmadan açılabilir. 1974'de devlet Özel Eğitim Kurumları kanunu çıkarmış ve özel kuruluşları bir standarda kavuşturmak istemiştir. Bu sebeple müsaade belgesi almak için Milli Eğitim Bakanlığının öngördüğü standartlara uyduğunu belgelemelidir.

Hollanda hükümeti giderek devlet okullarını da özelleştirmeyi amaçlamaktadır.

1991 yılı verilerine göre Hollanda'da okul öncesi ilköğretim, ortaokul ve lisedeki toplam okul sayısının % 68.89'u özeldir. Öğrencilerin %74,15'i özel okullarda okumakta, öğretmenlerin %74,44'ü özel okullarda çalışmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, Ali (1995). *özel Okullarda Eğitici Personel Seçimi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyüz, Yahya(1985) *Türk Eğitim Tarihi* 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.
- Arıkan, İbrahim! 1996). *Japon Eğitim Sistemi ve Dershaneler*. Öz De Bir Yayınlan.
- Bolay, S. Hayri ve Diğerleri (1996). *Türk Eğitim Sistemi, Alternatif Perspektif* Ankara:,Türk Diyanet Vakfı.
- Demirel, Özcan(1987). *Özel Okullarda Yabancı Dil Eğitimi ve öğretimi*. Eğitim ve Bilim, Sayı 65.
- Güvenç, Bozkurt ve Diğerleri (1990). *Japon Eğitim Sistemi* İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Koçer, H.Alil 1975). *Türk Milli Eğitim Teşkilatı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Özel Okulları 1996). Ankara: MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü.
- Ozkaya, Necdetf 1986). *Türkiye'de Özel öğretim Kurumları ve özel Öğretimden Beklentiler* İstanbul: Yaşadıkça Eğitim, Sayı. 2.
- Uluğ. Fevzi (1989). *özel Öğretimde Nitelik Sorunu ve Ücret Çıkması* Çağdaş Eğitim, İstanbul: İTO Yayınları. 1993.2.